

ослабленні цього признака (*amber, ochre, fawn*). Все це слова являється підтвердженням думки про те, що весь кольоровий спектр представляє собою континуум відтінків, а не окрему точку на кольоровій шкалі, де спостерігається часткове накладення відтінків, перекривання ділянок, що в результаті призводить до розширення кольорової гамми і, відповідно, до збільшенню кількості кольоропозначень.

Результати, які представлені на схемі, показують область кольорового спектра з фокусом «brown».

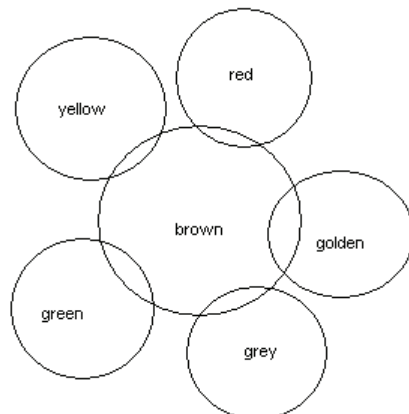

Схема 1. Семантичні зв'язки прикметельних категорій 'brown'

Круг в середині представляє собою власне фокус даної категорії, в яку входять одиниці, в значенні яких виявляється ступінь інтенсивності цього кольору – від меншої в словах *hazel, caramel, ecru* до більшої, виявляється в значеннях колоронімів *sepia, mahogany, nut-brown, umber*. Додавання жовтого, червоного, зеленого, золотистого, сірого кольорів до коричневого різноманітні кольорову гамму з фокусом «brown», яка в мові представлена колоронімами різної ступеня інтенсивності *khaki, beige, fawn*.

Базові кольоропозначення займають важливе місце в загальній системі кольоропозначень англійської мови. Вони виконують організуючу роль фокусних точок на кольоровому континуумі, навколо яких формується денотативне простір кольору.

Вся сукупність кольоропозначень в англійській мові може бути представлена в вигляді денотативного простору з строгою системою його організації. Денотативне простір прикметельних кольору формується навколо ядерних центрів, виражених базовими кольоропозначеннями. Кожен з них утворює своє субпростір з нечіткими розмитими межами і перехідними зонами.

Література:

1. Буланін Л. Л. Трудні питання морфології: Посібник для вчителів. – М.: Просвіщення, 1976. – 208 с.
2. Вежицька А. Мова. Культура. Знання. – М.: Російські словари, 1996. – 416 с.
3. Леман Ф. Лексическе значення і граматическі функції імені прикметельного / Ф. Леман // Слово в тексті і словарі: сб. к 70-літтю акад. Ю. Д. Апресяна. – М.: Язика рус. культури, 2000. – С. 153–162.
4. Ожегов С.И. Словарь русского языка. – Изд. 12-е, стереотип. – М.: Російський мовний, 1978. – С. 272.
5. Словарь активного засвоєння лексики англійської мови. – М.: Рос. яз., 1988. – 710 с.
6. Учебний словарь сучасного англійської мови: Спец. изд. для СССР / А. С. Хорнбі при участі К. Роз. – М.: Просвіщення, 1984. – 769 с.
7. Berlin B., Ray P. Basic Color Terms: Their Universality and Evolution. – Berkley: University of California Press, 1969. – 200 p.
8. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English / Seventh Ed. – Oxford: Oxford Univ. Press, 2005. – 1780 p.
9. Steinvall A. English Colour Terms. – Umeå: Umeå universitet, 2002. – 275 p.

УДК 808.51

В. В. Ригус,

Київський університет імені Бориса Грінченка м. Київ

ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД ДИСКУРСУ

У статті систематизовано основні напрямки у дослідженнях політичного дискурсу, проаналізовано теоретичні засади його вивчення, ступінь впливу мовця на слухача за умов політичної комунікації, позначені тенденції подальшого розвитку. Також розглядаються різні підходи до трактування поняття «дискурс», та проблеми, пов'язані з особливостями та функціями політичного дискурсу.

Ключові слова: політичний дискурс, комунікативні стратегії, засоби переконання у політичному дискурсі.

ПОЛИТИЧЕСКИЙ ДИСКУРС КАК ОСОБЫЙ ВИД ДИСКУРСА

В статье систематизированы основные направления в исследованиях политического дискурса, проанализированы теоретические основы его изучения, степень воздействия говорящего на слушателя в условиях политической коммуникации, обозначены тенденции дальнейшего развития. Также рассматриваются различные подходы к определению понятия «дискурс» и проблемы, связанные с особенностями и функциями политического дискурса.

Ключевые слова: политический дискурс, коммуникативные стратегии, средства убеждения в политическом дискурсе.

POLITICAL DISCOURSE AS A SPECIAL TYPE OF DISCOURSE

The present article considers political discourse as the key notion of political linguistics, reviews its definitions and types, provides an overview of the most significant studies on the subject. This article seeks to analyze main tendencies in the

studies of political discourse, the theoretical foundations of this type of discourse, the impact of the speaker on the listener in conditions of political communication, also the main tendencies for further development are marked. The article deals with different approaches to the definition of the term «discourse» and the problems connected with the peculiarities and functions of the political discourse. Relevance of the paper is to study the political discourse, as a special kind of discourse, because there is a need for objective scientific substantiation of this phenomenon, although there is still no consistency in understanding political discourse by the various sciences. In the article the specific features of the political discourse are defined within the frame of general definition of the notion «discourse», as well as to point out some common approaches to political discourse analysis in the process of its formation in United States of America.

Keywords: *political discourse, communication strategies, means of influence in political discourse.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Інтенсивний розвиток політичних технологій, зростаюча роль засобів масової інформації, все більша актуалізація політичної діяльності сприяють підвищенню уваги суспільства до теорії та практики політичної комунікації.

Актуальність статті у дослідженні політичного дискурсу, як особливого виду дискурсу, адже об'єктивно існує потреба в науковому обґрунтуванні даного феномена, хоча й досі не існує узгодженості щодо розуміння політичного дискурсу представниками різних наук.

Тому, **метою статті** є розглянути питання моделювання політичного дискурсу – виявлення механізмів створення і функціонування політичних текстів, характеристика мовленнєвої поведінки політика, вивчення вербальних і риторичних стратегій у політичній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання про сучасний стан політичного дискурсу в тій чи іншій мірі розглядається такими вченими як: А. Н. Баранов, М. В. Гаврилова, А. П. Чудінов, Є. І. Шейгал, П. Б. Паршин та ін. Серед деяких останніх робіт можна також назвати книгу П. Чілтон «Аналіз політичного дискурсу» (2004), підручник Н. Ферклау «Аналіз дискурсу» (2003), статті та монографії Міхальнової О.Л. «Політичний дискурс як сфера реалізації маніпулятивного впливу» (2005), «Політичний дискурс – специфіка маніпулятивного впливу» (2009).

Виклад основного матеріалу. Деякі дослідники розглядають політичний дискурс як мову публічної сфери, наголошуючи на тому, що політична функція характерна практично для всіх публічних висловлювань. Таким чином, політичний дискурс – це актуальне використання мови в соціально-політичній сфері спілкування.

Т. Ван Дейк вважає, що політичний дискурс – це сукупність жанрів, обмежений соціальною сферою, а саме – політикою. Урядові обговорення, парламентські дебати, партійні програми, промови політиків – це ті жанри, які належать до сфери політики. Політичний дискурс – це дискурс політиків. Обмежуючи політичний дискурс професійними рамками, діяльністю політиків, вчений зазначає, що політичний дискурс в той же час є формою інституційного дискурсу, адже висловлювання повинно бути побудоване мовцем у його професійній ролі політика. Таким чином, дискурс є політичним, коли він супроводжує політичний акт в політичній обстановці [10].

Австрійський лінгвіст Р. Водак стверджує, що політичне мовлення перебуває ніби між двома полюсами – функціонально-обумовленим спеціальним мовленням і жаргоном певної групи з властивою їй ідеологією. Тому політичне мовлення має виконувати суперечливі функції, зокрема бути доступним для розуміння (відповідно до завдань пропаганди) і бути орієнтованим на певну групу (через історичні та соціально-психологічні причини) [3, с. 49].

Аналізуючи структуру політичного дискурсу, Є.І. Шейгал виявляє його перетин з іншими видами дискурсів: юридичним, науковим, дискурсом ЗМІ, педагогічним, рекламним, релігійним, побутовим, художнім, спортивно-ігровим, військовим. Дослідник визначає такі структурні ознаки політичного дискурсу як: інформативність, смислова невизначеність, фантомність, дистанційованість, авторитарність [8].

Багато лінгвістів визнають, що переконуюча функція є основною функцією політичного дискурсу. Р.М. Блакар зазначає: «Будь-який текст впливає на свідомість адресата з семіотичної точки зору. Але для політичного тексту мовленнєвий вплив є основною метою комунікації, на досягнення якої орієнтується вибір лінгвістичних засобів» [2, с. 143].

В основі лінгвістичних досліджень політичного дискурсу лежать дві тези: про систему і про текст. Відповідно до першої з них, мова політичних текстів не тотожна повсякденній мові, причому специфіка її полягає не стільки у використанні будь-яких особливих формальних засобів, скільки в такій зміні співвідношення між позначувальним і позначуваним, при чому, одиниці добре знайомої мови отримують дещо незвичну інтерпретацію, а добре знайомі ситуації підводяться під дещо несподівані категорії: речі перестають називатися своїми іменами. Друга теза пов'язана з першою: а саме твердження про те, що в політичному тексті може бути виявлений деякий неекспліцитний зміст, відмінний від буквального і, можливо, прямо протилежний йому. Часто вважається, що цей неекспліцитний зміст і є саме тим істинним змістом політичного тексту.

В ідеологічній і політичній літературі вибір слів і виразів є надзвичайно важливим інструментом для структурування тієї дійсності, про яку йде мова. Створення нових слів і виразів пояснюється, з одного боку, появою нових реалій в суспільно-політичному житті країни, з іншого боку, появою причин для зміни імені вже існуючого явища. [2].

Основним критерієм для виділення політичного дискурсу серед низки інших стилів, може служити тематичний визначник його мети, а саме – «боротьба за владу», так як при такому багатому жанровому та стильовому розмаїтті всі інші критерії лише уточнюють основний і варіюються залежно від контексту. У зв'язку з цим можна зробити висновок про те, що всі комунікативні стратегії переконання в рамках політичного дискурсу слугують для досягнення єдиної мети – боротьби за владу.

Інтенція боротьби за владу – це специфічна характеристика політичного дискурсу. Вона присутня у всіх жанрах:

- 1) агітаційна мова;
- 2) дебати в парламенті;
- 3) дискусії;
- 4) політичне інтерв'ю.

Інтенція боротьби за владу знаходить відображення в такій властивості політичного дискурсу, яка називається агональною (від грец. Агон «змагання»), «боротьба двох ідей, які захищають конкуруючі сторони, причому боротьба азартна, пристрасна»). Таким чином, мова може бути зрозуміла і здійснена як боротьба, причому боротьба і перемога складають головну мету спілкування [5].

Є. І. Шейгал виділяє два типи відносин:

- 1) гармонізуючий (основу якого складають істина і згода);
- 2) агональний (в основі – боротьба і перемога).

У політичній комунікації, у зв'язку з цим, мовлення може стати засобом боротьби. Політика, якщо її розуміти як боротьбу заради завоювання і утримання влади, – це, безумовно, переважно сфера агонального мислення, сфера агональних мовленнєвих ідеалів. Отже, політичний дискурс являє собою демонстрацію боротьби [8].

Політична комунікація характеризується такими складовими:

- Наявністю опонуючих сторін
- Наявністю адресата-спостерігача.

За умов наявності опонуючих сторін, мовець змушений обрати такий план оптимальної реалізації мовленнєвих намірів, в результаті застосування якого можна максимально зменшити значущість статусу співрозмовника, тобто розвінчати позиції свого політичного противника і максимально збільшити значимість свого статусу, тобто підняти себе.

Наявність же адресата-спостерігача зумовлює можливість «гри на глядача», яким є потенційний виборець. Мовець прагне зробити процес спілкування більш видовищним, викликати емоційний відгук і тим самим залучити адресата-спостерігача, у процес «гри», зробити його «співучасником» [1].

Найчастіше реальні мотиви дій політиків не можуть бути відкритими для широкої аудиторії, оскільки здатні викликати негативну реакцію більшої частини виборців. Тому політичне мовлення переповнене евфемізмами.

Наприклад, цитата Джона МакКейна: «We need to know the full extent of Senator Obama's relationship with ACORN, who is now on the verge of maybe perpetrating one of the greatest frauds in voter history in this country, maybe destroying the fabric of democracy» [11]. За цим евфемізмом приховано конкретну дію цієї асоціації.

Також цікавим є висловлювання Барака Обама про зародження життя:

«To answer when human life begins was above my pay grade» [11]. (Евфемізм замість «I do not want to answer what I really think because it might get me in trouble with my pro-abortion base of supporters»).

Британський лінгвіст В. Бенюйт вважає, що в англійській мові одиниця, піддаючись номіналізації і перетворюючись з дієслова в іменник, «стає абстрактним поняттям...», тоді як її дієслово-донор позначає «конкретну дію з безпосередніми наслідками» [9]. Номіналізація дієслів є тим самим, що вживання евфемізмів – вона допомагає відвернути увагу адресата від реалій, пов'язаних з актуалізацією слова, і не викликає відповідних асоціацій:

Цікавим є висловлювання Хілларі Клінтон:

«We need a fundamental change in this country, and that's what I'd like to bring» [11].

(Номінація a change в евфемізмі fundamental change є більш абстрактним поняттям, ніж пряме change completely).

Іншою яскравою особливістю саме американського політичного дискурсу є велика значимість кількох основоположних понять, таких, як democracy, law, unity, freedom, liberty, homeland, security, safety, future, strength, growth, faith, prosperity, love та ін. І тому, саме цим пояснюється їх широке використання в маніпулятивних цілях. «And we are here because we love our homeland too much to let the next four years look just like the last eight». [11]

Ці поняття часто використовуються урядом для виправдання своїх дій перед суспільством. Ці вирази міцно увійшли в словник політиків різних переконань, і, хоча така аргументація часто виглядає непереконливо, нав'язливе спекулювання цим набором понять і їх багаторазове повторення продовжує позитивно впливати на найширші маси суспільства.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, кожна стратегія політичного дискурсу реалізується завдяки використанню певного набору тактик, тобто сукупністю прийомів, що обумовлюють застосування тих чи інших засобів притаманних цьому стилю.

Дискусійним залишається питання про вплив дискурсу на формування соціально-політичної реальності. Позиції в даному питанні коливаються від розгляду політичного дискурсу як засобу побудови соціальної практики до заперечення настільки перебільшеної ролі, або деякого нейтралітету.

Теоретико-методологічний огляд робіт, присвячених політичному дискурсу, ставить перед нами нові питання, пов'язані з впливом феномена на конкретні соціально-політичні процеси та практики, а багатий теоретичний фундамент дає плідний ґрунт для постановки нових завдань і подальшого наукового пошуку.

Література:

1. Баранов А. Н. Введение в прикладную лингвистику : учебное пособие / А. Н. Баранов. – 2-е изд., испр. – М. : Едиториал УРСС, 2009. – 360 с.
2. Блакар Р. М. Язык как инструмент социальной власти (теоретико-эмпирическое исследование языка и его использования в социальном контексте // Язык и моделирование социального взаимодействия: Сб. ст. / общ. ред. Петрова В. В. – М. : Прогресс, 1987. – С. 88–121.
3. Водак Р. Язык. Дискурс. Политика / Р. Водак. – Волгоград : Перемена, 1997. – 139 с.
4. Карасик В. И. О категориях дискурса / В. И. Карасик // Языковая личность: социолингвистические и эмотивные аспекты: Сб. науч. тр. – Волгоград-Саратов: Перемена, 2000. – 197 с.
5. Михалева О. Л. Политический дискурс: способы реализации агональности / О.Л. Михалева. – М. : Academia, 2009. – 158 с.
6. Михалева О. Л. Политический дискурс: специфика манипулятивного воздействия / О.Л. Михалева. – М. : Academia, 2009. – 256 с.
7. Паршин П. Б. Лингвистические методы в концептуальной реконструкции / П.Б. Паршин // Системные исследования. – М. : Наука, 1987. – С. 398–423.
8. Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса / Е. И. Шейгал. – М. : Гнозис, 2003. – 326 с.
9. Benoit W. L. Campaign '96: A functional analysis of acclaiming, attacking, and defending / W. L. Benoit, J. R. Blaney, P. M. Pier. – New York : Praeger, 1998. – 211 p.
10. Van Dijk, Teun A. Political discourse and ideology. // Paper for Jornadas del Discurso Político, UPF, Barcelona. Second draft. – April 29, 2001. – P. 15–27.
11. Zeedy G. The Twilight of the Presidency / G. Zeedy. – NY : World, 1970. – 290 p.